

РЕДАКЦІЙНА КОМІСІЯ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ РОСІЇ: ОРГАНІЗАЦІЯ, МЕТА ТА ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ

Зроблено спробу з'ясувати обставини створення та початку діяльності Редакційної комісії Міністерства внутрішніх справ Російської імперії початку ХХ ст. Автор робить висновок, що принципи, покладені в основу роботи Редакційної комісії, не суперечили концепції державного протекціонізму над селянами.

Ключові слова: *Редакційна комісія, аграрне питання, державний протекціонізм, селянське законодавство, російський істеблішмент.*

Скасування кріпосного права в Російській імперії у 1861 р. стало важливою віхою у соціально-економічному, суспільно-політичному житті країни, у долі багатомільйонного селянства, яке у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. становило 8/10 населення. Не викликає заперечень усталена у вітчизняній та зарубіжній історіографії теза про те, що 1861 рік став своєрідним вододілом, «Рубіконом» в історії імперії Романових, її населення. Водночас хибним було б вважати, що Велика реформа 1861 р. раз і назавжди вирішила аграрне питання. На наше переконання, правильність якого підтверджує розвиток політичних подій 1905 – 1907 рр. та 1917 – 1921 рр., реформою 1861 р. аграрне питання лише загострилося. Воно із суто економічного трансформувалося у політичне, а в окремих моментах і психологічне.

Про те, що аграрне питання потребувало подальшого осмислення, нових підходів до його вирішення стало зрозумілим уже у 1880-х рр. Як слушно зауважує В. Леонтович, уявлення про те, що завданням держави є забезпечення існування селян, опіка над ними чітко оформилися за царювання Олександра ІІІ [1, с.218]. На нашу думку, урахуваючи особливості тогочасного імперського суспільно-політичного життя, саме імператору належала провідна роль у

формуванні подібного розуміння сутності аграрного питання. Підтвердження такої нашої тези міститься у спогадах С. Вітте. Останній не погоджувався з тим, що таке бачення сутності аграрної політики є правильним. Водночас він дуже точно пояснив її витoki. Зокрема, зауважив, що «це була помилка імператора Олександра III, ... помилка не лише добросовісна, але помилка значною мірою душевна. Імператор Олександр III сердечно ставився до потреб російського селянства ... Це був тип справжнього самодержавного монарха, самодержавного російського царя; а поняття про самодержавного російського царя нерозривно пов'язане з поняттям про царя як про покровителя-турботника російського народу, захисника ...» [2, с.270].

Такий підхід, сутністю якого став протекціонізм держави по відношенню до селян, зумовив витіснення з інтелектуального поля тогочасного російського істеблішменту принципу, відображеного у селянському законодавстві 1861 р.

Ідея державного протекціонізму по відношенню до селян стала стратегічним напрямком в аграрній політиці царського уряду 1880-х – 1890-х рр. Зокрема, земля, отримана селянами по ліквідації кріпацтва, урядовими колами розглядалася як спеціальний фонд. Його функція зводилася до того, щоб забезпечити існування селян як землеробів. Такий підхід на порядок денний ставив інше питання – правове гарантування існування спеціального фонду, а також рівномірний його розподіл між селянами. У такий спосіб дедалі поглиблювалася особлива природа майнових відносин селян, що зумовлювало посилення станової окремішності селянства від інших соціальних верств Російської імперії.

Окреслена вище тенденція знайшла своє відображення на законодавчому рівні. Насамперед на її закріплення спрямовувалися закони від 1886 р., 1889 р., 1893 р. Так, законом від 18 березня 1886 р. ставилися бар'єри до поділу подвірного майна серед членів двору. Закон від 1889 р. значно розширював повноваження волосних судів, вилучаючи у такий спосіб селян із юрисдикції безстанових судів. Закони від 8 червня 1893 р. [3] та 14 грудня 1893 р. [4] ускладнювали процедуру перерозподілу общинної землі, унеможлилювали її

продаж. Ґрунтовно та детально ці питання висвітлено у дослідженнях Є. Брусникіна [5] та М. Симонової [6, с.16], тому ми не будемо вдаватися до їхнього ретельного аналізу.

Про те, що аграрне питання у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. перебувало у фокусі постійної уваги урядових кіл говорить і створення урядом різних надзвичайних комісій. На них, зазвичай, покладалося завдання з перегляду попереднього законодавства про селян відповідно до соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку країни. Однією з таких стала Редакційна комісія Міністерства внутрішніх справ.

Питання створення та діяльності Редакційної комісії Міністерства внутрішніх справ розглядалося у працях Є.М. Брусникіна [5], В.В. Леонтович [1], Л.В. Нестерової [9] М.С. Симонової [6], С.М. Сидельникова [7], І.К. Щербакової [8], та ін. Однак загалом вище означена проблема ще не дістала достатньо повного висвітлення, а тому стала предметом нашого аналізу. Автор статті ставить за мету з'ясувати обставини створення та початку діяльності Редакційної комісії Міністерства внутрішніх справ.

Аналіз наукового доробку попередників дозволяє констатувати, що в історіографії побутують різні точки зору на початки та етапи її діяльності. Так, С. Сидельников вважає, що Редакційна комісія була заснована паралельно з «Комісією з вивчення причин зубожіння землеробського центру» В. Коковцова у січні 1901 р. Вона повинна була внести відповідні зміни у законодавство про селян. Однак вона виконала лише підготовчу роботу. Після убивства її організатора – міністра внутрішніх справ Д. Сипягіна, замість неї у червні 1902 р. було зорганізовано Редакційну комісію під головуванням О. Стишинського. Вона продовжила роботу над проектом [7, с.40-41].

Подібну позицію представлено і у дисертації І. Щербакової. Автор, відтворюючи внутрішньополітичну канву створення Особливої наради та Редакційної комісії, зауважує, що на початку 1901 р. Д. Сипягін виступив перед Миколою ІІ з доповіддю з історії розробки селянського законодавства упродовж 1893 – 1898 рр. У ній, окрім іншого, він висловив пропозицію щодо створення

комісії з перегляду окремих законів стосовно селянства. Ця комісія мала б, за задумом міністра внутрішніх справ, існувати у структурі Міністерства внутрішніх справ, а її організаційним центром мав стати Земський відділ МВС. Імператор пристав на таку ідею. Спеціальним указом Миколи II від 14 січня 1902 р. було створено Редакційну комісію на чолі з О. Стишинським [8, с.83-84].

Б. Ананьїч та Р. Ганелін вважають, що Редакційна комісія стала результатом протистояння В. Плеве та С. Вітте. Початком її заснування дослідники називають червень 1902 р. [10, с.14].

Натомість Л. Нестерова вважає, що історію Редакційної комісії можна прослідкувати з 1893 р. [9, с.77].

Таким чином, дослідники пропонують три різні дати: витoki з 1893 р., 14 січня 1902 р., червень 1902 р. На наше переконання, з урахуванням аналізу історичних джерел, залучених до дослідження, логіки розвитку подій, є достатньо підстав говорити про те, що витoki Редакційної комісії сягають 1893 р., а у своїй діяльності вона пройшла декілька етапів, пов'язаних із діяльністю міністрів внутрішніх справ І. Дурново, Д. Сипягіна, В. Плеве.

У 1893 р. у Державній раді під час жвавого обговорення закону про невідчужуваність надільного землеволодіння не було вирішено питання про необхідність перегляду всього законодавства про селян. Натомість передбачалося, що Нове положення про селян мало б містити Положення 1861 р. і всі законодавчі додатки до нього 1880-х – 1890-х рр. Член Державної ради І. Горемикін запропонував створити «надзвичайну особливу комісію» (тодішньою термінологією – позавідомчу комісію) для розробки змін у загальному положенні про селян. Діяльність комісії мала носити утаємничений характер. Такі «заходи безпеки» умотивовувалися тим, що гласність у роботі комісії зможе активізувати суспільно-політичну активність селян. Як зазначалося у документі: «... породить в крестьянской среде напрасные опасения и ожидания» [11, с.613-614] (цитуюмо мовою оригіналу, щоб не втратити змісту під час перекладу – автор). Очевидно, враховуючи

нестабільність ситуації у країні, зумовлену голодом 1892 р., такі застережливі заходи мали сенс.

Отримавши згоду у Державній раді, Міністр внутрішніх справ І. Дурново 27 листопада 1893 р. звернувся до Олександра III із доповіддю про доцільність зосередження справи про перегляд законодавства про селян у Міністерстві внутрішніх справ. Свою позицію він обґрунтовував тим, що це дозволить новоствореній комісії працювати ефективно, «не відволікаючись на пустопорожні розмови». Імператор на пропозиції І. Дурново залишив промовисту резолюцію: «Це і моя думка» [12]. У такий спосіб було вирішено створити комісію у складі Міністерства внутрішніх справ для перегляду основних Положень 1861 р.

Тримаючи ініціативу у своїх руках, І. Дурново розпочав жваву активність. Зокрема, Міністерством внутрішніх справ було розроблено програму – список проблем, які потрібно було розглянути. Вона нараховувала 66 питань. Її запропонували на розгляд губернським нарадам. Останні були створені спеціально, для того щоб розглянути програму Міністерства внутрішніх справ, урахувавши свій місцевий досвід державного управління, регіональну специфіку розвитку сільського господарства, особливості майнової диференціації селян тощо.

Варто зауважити, що на цьому жвава активність Міністерства внутрішніх справ, губернських нарад себе вичерпала. Гору взяла традиція – не поспішати. Більшість губернських нарад надала відповіді консервативного характеру, які загалом відображали сутність відомства, що їх створило – Міністерства внутрішніх справ. Рішення губернських нарад співпадали із позицією самого І. Дурново. Міністр вважав, що вирішення розроблених комісією проблем, не потребує радикально нового підходу. На його переконання, мова йшла про те, щоб узгодити з вимогами життя зміст нових законів. Вимоги життя вже виявили себе в адміністративній практиці по селянським справам. Тому нічого нового вигадувати не потрібно [1, с. 234-235].

Таким чином, незважаючи на всю важливість аграрного питання, широкі повноваження комісії, її діяльність упродовж 1890-х рр. була малоефективною. Вона в основному обмежилася складанням переліку питань у 1894 р., попереднім опитуванням місцевих установ у 1895 р., публікацією у 1897 р. чотирьох томів із отриманими результатами [7, с. 28]. Фактично до 1901 р. жодних заходів із перегляду законодавства про селян цією комісією проведено не було [13, с. 159].

Ми вважаємо, що така низька ефективність роботи означеної вище комісії зумовлювалася особливістю функціонування державних інституцій Російської імперії, відсутністю єдиних підходів на модернізацію аграрного сектора економіки. Справа у тому, що у вищих правлячих колах держави існували різні угруповання, які по-своєму бачили перспективи розвитку як країни, так і сільського господарства зокрема. Вони ж мали і різну підтримку з боку імператора. Найважливішим у той час було питання не лише про зміни у законодавстві про селян, а і про те, в якому напрямку редагувати законодавство про селян. Вибір коливався між двома альтернативами: консервативною та ліберальною. Першу уособлювало Міністерство внутрішніх справ, другу – Міністерство фінансів. Саме між цими двома могутніми на той час відомствами та їхніми шефами йшла зовні невидима, але наполеглива залаштункова боротьба. Так, упродовж лише 1898 р. С. Вітте двічі робив спробу перетворити Міністерство фінансів у центр із перегляду законодавства про селян. Відповідно І. Дурново двічі переконував імператора цього не робити [14, с. 113]. Таким чином кулуарна боротьба відволікала, не давала можливості працювати. З іншого боку, невизначеність позиції також не сприяла розробці конкретних кроків із удосконалення законодавства про селян.

На початку ХХ ст. аграрне питання у Російській імперії набуло нового звучання, забарвлення. Із суто економічного воно трансформувалося у суспільно-політичне. Така еволюція відбулася під впливом загальноросійського процесу становлення політичних партій, активізації земсько-ліберальної опозиції, соціально-економічних негараздів початку ХХ ст. Так, у 1899 – 1900

рр. розпочалася промислова криза, у 1902 р., вперше від 1861 р., піднялась хвиля заворушень на селі, коли проти поміщиків виступили селяни 14 губерній України, Центральної Росії і Поволжя. За період від 1902 до 1904 р. було зафіксовано 670 виступів. Це все спонукало урядові кола адекватно реагувати на нові умови, шукати відмінні від існуючих шляхи вирішення аграрного питання. У зв'язку з цим у вищих колах імперії згадують про події 1893 р. Міністра внутрішніх справ Д. Сипягіна з доповіддю щодо стану справ із перегляду законодавства про селян запросив Микола II.

Розуміючи, що імператору немає чого доповідати, Міністр внутрішніх справ у своєму виступі більше зосередився не на тому, що зроблено комісією Міністерства внутрішніх справ, а на тому, як реорганізувати цю діяльність, спрямувати її у конструктивне для правлячої династії річище. Потрібно визнати за Д. Сипягіним талант оратора та досвідченого чиновника. Він, на відміну від свого попередника – І. Дурново, вніс пропозицію переглянути не все законодавство про селян, а лише ті законодавчі новели, недоліки яких виявилися на практиці. На його думку, насамперед потрібно було переглянути положення про селянське самоуправління та суд, питання мирського оподаткування, законодавство про сімейні розподіли, визначити умови переходу до подвірного землеволодіння та дострокового викупу наділу, розробити порядок передачі земельних наділів, а також правила спадкування надільного та ненадільного майна [15].

Однак в одному він повторив І. Дурново. Як і його попередник, Д. Сипягін, навівши аргументи 1893 р., виступив за те, щоб розробкою вищеокреслених питань займалася комісія у складі Міністерства внутрішніх справ, під головуванням Міністра. Останній особисто призначав її членів. Організаційним центром мав бути Земський відділ Міністерства внутрішніх справ. Пропозиції Д. Сипягіна були схвалені Миколою II. Спеціальним указом від 14 січня 1902 р. попередня розробка законодавства про селян покладалася на особливу Редакційну комісію. Очолив її заступник міністра внутрішніх справ – О. Стишинський.

Отже, між комісією 1893 р. і комісією 1902 р. прослідковується безпосередній зв'язок. По-перше, на неї покладалися однакові функції: перегляд законодавства про селян. По-друге, ініціаторами їхнього створення виступили міністри внутрішніх справ. По-третє, вони функціонували при Міністерстві внутрішніх справ, уособлюючи консервативні підходи до вирішення аграрного питання. По-четверте, в обох випадках їхня діяльність була санкціонована імператорами з урахуванням того, що ці комісії мали відображати державницьке розуміння шляхів вирішення аграрного питання. По-п'яте, їхня поява була результатом позалаштункових інтриг.

У такий спосіб у 1902 р. було започатковано новий етап у розвитку комісії 1893 р. Перші п'ять місяців 1902 р. тривав організаційний момент. Фактично Редакційна комісія тупцювала на місці. Як наприкінці ХІХ ст., так і на початку ХХ ст. мали місце бюрократична тяганина, відсутність чіткого розуміння сутності проблеми та шляхів її вирішення. Мета діяльності Редакційної комісії, висловлена імператором у спеціальному указі про її створення – «перегляд узаконень про селян із метою їх узгодження зі справжніми потребами життя та користю держави» – була абстрактною. Як згодом пригадував В. Гурко, «цією фразою, яка нічого не значила, ... обмежувалися всі вказівки стосовно основного характеру майбутнього перегляду селянського законодавства. В якому напрямку передбачав Сипягін проводити перегляд, мені невідомо, та, напевне, він і сам цього точно для себе не з'ясував. Одне лише не викликає сумнівів, а саме те, що ніяких радикальних змін в облаштуванні селянського життя не передбачалося, вся реформа ... мала проводитися у консервативному дусі ...» [13, с. 159].

Організаційне становлення Редакційної комісії виявлялося у тому, що Міністерство внутрішніх справ активно листувалося з Міністерством фінансів стосовно її фінансування. Д. Сипягін був переконаний у тому, що для нормального функціонування Редакційної комісії потрібно 120 тис. руб. щорічно упродовж п'яти років. С. Вітте таку суму вважав надмірною. Тому листування між двома відомствами зводилося до банального торгу.

Водночас тривало «перетягування канатів» між Міністерством внутрішніх справ та Міністерством фінансів за першість у розробці оновленого селянського законодавства. Як відомо, 22 січня 1902 р. було започатковано роботу «Особливої наради з потреб сільськогосподарської промисловості» під головуванням С. Вітте. У результаті неодноразових консультацій з Миколою II Д. Сипягіну вдалося переконати імператора у необхідності створення Особливої наради, однак із значно меншими повноваженнями, порівняно з Редакційною комісією. Завданням Особливої наради, на його переконання, мало бути лише обговорення основних принципів перегляду селянського законодавства. Розробка проектів, зміни, доповнення законодавства про селян залишалися прерогативою Редакційної комісії.

Крім того було узгоджено і порядок розгляду законодавства про селян. Він був таким. Нові законопроекти напрацьовувалися Редакційною комісією Міністерства внутрішніх справ. Потім їх розглядала Особлива нарада Міністерства фінансів. Вона їх погоджувала, за потреби корегувала і погоджувала. Далі законопроекти передавалися на розгляд Державної Ради. Така система взаємостримання та противаг, з одного боку, була занадто забюрократизованою. З іншого, беручи до уваги особливості законотворчої діяльності в імперії, залаштункову боротьбу, державні інтереси тощо вона мала сенс. Вона забезпечувала відносно самостійну діяльність Особливої наради та залишала непорушними «корінні начала селянського побуту». Д. Сипягін, як колись І. Дурново, ратував за секретний характер роботи Особливої наради [16]. Свою позицію Міністр внутрішніх справ пояснював тим, що Міністр фінансів хотів долучити до діяльності Особливої наради діячів із різними політичними поглядами. Зрозуміло, що у той час це було крамолою.

Отже, результатом підклимної боротьби стала тимчасова перевага Редакційної комісії над Особливою нарадою. Вона виграла масштабністю поставлених перед нею завдань: розробка всіх пропозицій з перегляду селянського законодавства зосередилася у Редакційній комісії.

Попри певну невизначеність керівництва Редакційної комісії, були окреслені чотири основні напрямки, над якими повинні були працювати члени Редакційної комісії:

- 1) селянське громадське управління;
- 2) землекористування і цивільні права селян;
- 3) громадське господарство селян;
- 4) волосний суд [17].

Темпи та напрямки роботи Редакційної комісії кардинально змінилися навесні 1902 р. 2 квітня 1902 р. за дорученням бойової дружини есерів студент С. Балмашов п'ятьма пострілами застрелив Д. Сипягіна. Смерть Міністра внутрішніх справ викликала серйозний суспільно-політичний резонанс. Новим Міністром внутрішніх справ Микола II призначив В. Плева. Вибір цієї кандидатури, на нашу думку, зумовлювався як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. Щодо об'єктивних. В. Плева, по-перше, фаховий юрист. По-друге, у 38 років був сенатором. По-третє, досвід роботи на високих державницьких посадах. Стосовно суб'єктивних. В очах імператора, царської сім'ї В. Плева мав стійкий образ консерватора, вірного слуги царю, захисника трону та Вітчизни. З постаттю цієї особистості пов'язаний черговий етап в історії Редакційної комісії, який може бути окремою темою дослідження.

Прихід нового очільника силового відомства вніс корективи у розстановку внутрішньополітичних сил навколо аграрного питання. Якщо Д. Сипягін і С. Вітте, маючи багато спільного, змогли дійти певного компромісу, то В. Плева він не влаштував. Його непокоїли зволікання у діяльності Редакційної комісії. Був ще один нюанс, так би мовити, особистісний або людський фактор, який, на наш погляд, вплинув на розвиток ситуації з переглядом законодавства про селян. Ми вважаємо, що Д. Сипягін значно поступався В. Плева за багатьма показниками. Насамперед у нього не було такого досвіду законотворчої роботи. По-друге, селянська справа не була предметом його зацікавлень. По-третє, це були різні люди за внутрішніми світоглядними переконаннями, характерами, темпераментами, силою волі тощо.

Узагальнюючи написане вище, констатуємо, що витoki Редакційної комісії чітко прослідковуються з 1893 р. У своїй еволюції вона пройшла декілька етапів, які тісно пов'язані з діяльністю на посаді Міністра внутрішніх справ Російської імперії таких постатей, як І. Дурново, Д. Сипягін, пізніше – В. Плеве.

Кожний із зазначених етапів мав свої особливості. Ця специфіка зумовлювалася такими факторами. По-перше, загальною суспільно-політичною та соціально-економічною ситуацією в країні. По-друге, актуальністю аграрного питання для правлячої династії та політичної еліти. По-третє, ідейно-змістовим наповненням інтелектуального поля російського істеблішменту стосовно аграрного питання та інтересів держави.

Принципи, покладені в основу роботи Редакційної комісії, не суперечили концепції державного протекціонізму над селянами, сформованій за царювання Олександра III. Вадодою цих поглядів було те, що вони серйозно дисонували із тими соціально-економічними та суспільно-політичними процесами, які набирали потужних обертів у Російській імперії на початку ХХ ст. Замість того, щоб «випустити пар» і спрямувати селянську суспільно-політичну активність у вигідне для династії продержавне річище, ставку зробили на «закручування гайок» із незначним послабленням для малочисельної категорії селян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леонтович В.В. История либерализма в России 1762 – 1914. / В.В.Леонтович. – М.: Русский путь, Полиграфресурсы, 1995. – 550 с.
2. Витте С.Ю. Избранные воспоминания, 1849 – 1911 гг. / С.Ю. Витте. – М.: Мысль, 1991. – 708 с.
3. Полное собрание законов Российской империи. Собр. 3-е. Т. XIII.- СПб., 1896. – № 9754.
4. О некоторых мерах к предупреждению отчуждения крестьянских надельных земель // Собрание узаконений и распоряжений правительства. Издаваемое при правительствующем сенате. 28 января 1894. – № 15. – С. 238 – 242.

5. Брусникин Е.М. Подготовка закона 14 декабря 1893 г. о неотчуждаемости крестьянских надельных земель / Е.М. Брусникин // Ученые записки Горьковского гос. ун-та. Сер. ист. – филол. 1964. – Т. 1. – Вып. 72. – С. 345 – 374.
6. Симонова М.С. Кризис аграрной политики царизма накануне первой российской революции. / М.С. Симонова. – М.: Наука, 1987. – 254 с.
7. Сидельников С.М. Аграрная политика самодержавия в период империализма. / С.М. Сидельников. – М.: Издательство Московского университета, 1980. – 289 с.
8. Щербакова И.К. Особое Совещание о нуждах сельскохозяйственной промышленности и Редакционная комиссия Министерства внутренних дел как альтернативные центры обсуждения крестьянского вопроса в начале XX века (1902 – 1905 гг.). / И.К. Щербакова. – Дисс... к.и.н. – М., 2003. – 282 с.
9. Нестерова Л.В. Вопрос о крестьянском надельном землевладении в Редакционной комиссии Министерства внутренних дел (1902 – 1904 гг.) / Л.В. Нестерова // Научные доклады высшей школы. – 1960. – № 2. – С. 76 – 92.
10. Ананьич Б.В. Сергей Юльевич Витте и его время. / Б.В. Ананьич, Р.Ш. Ганелин. – СПб., 1999. – 430 с.
11. Отчет по делопроизводству Государственного совета за сессию 1893 – 1894 гг. – Т.1. – СПб., 1894. – 890 с.
12. Центральний державний історичний архів у Санкт-Петербурзі (далі – ЦДАСПб). – Ф. 1291 Земський відділ. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 24.
13. Гурко В.И. Черты и силуэты прошлого. Правительство и общественность в царствование Николая II в изображение современника. / В.И.Гурко. – М.: Литературное обозрение, 2000. – 810 с.
14. Из дневника А.А. Половцева // Красный архив. – 1931. – т. 46. – С. 110 – 132.
15. Російський державний історичний архів (далі – РДІА). – Ф. 1291. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 101, 69.
16. ДАРФ. – Ф. 543. – Оп. 1. – Спр. 501. – Арк. 7 – 8.

17. РДИА. – Ф. 1291. – Оп. 122. – Спр. 70. – Ч. 1. – Арк. 190 – 212.

Священко З.В. Редакционная комиссия Министерства внутренних дел России: организация, цель и принципы деятельности

Сделана попытка выяснить обстоятельства создания и начала деятельности Редакционной комиссии Министерства внутренних дел Российской империи начала XX ст. Автор делает вывод, что принципы, положенные в основу работы Редакционной комиссии, не противоречили концепции государственного протекционизма над крестьянами.

Ключевые слова: Редакционная комиссия, аграрный вопрос, государственный протекционизм, крестьянское законодательство, русский истеблишмент.

Svyaschenko Z. The editorial committee of the Ministry of Internal Affairs of Russia: the organization, the purpose and principles of action.

The circumstances of creation and the beginning of the drafting committee of the Ministry of Internal Affairs of the Russian Empire beginning of the twentieth century. The author concludes that the principles underlying the work of the Drafting Committee, did not contradict the concept of state protectionism over the peasants,

Keywords: Editorial Committee, the agrarian question, state protectionism, peasant law, the Russian establishment.